

Economic Impact of Corona on Marginal Farmers in Chikhli Taluka: A Survey

Summary of the Report

Since December 2019, the entire world has been affected by Covid-19. Most of the world's economies have been affected by covid-19 to a greater or lesser extent. It is also seen to have affected various sectors of the Indian economy. India has been hit by covid-19 since February 2020 and its impact has not subsided.

In accordance with covid-19, the economic impact of corona on marginal farmers in Chikhli taluka was selected for the survey. Under the guidance of Prof. Vijay Wakode, 40 students of B.Com second year conducted a survey of 10 marginal farmers each student's and got information about farmers financial situation. Survey coordinator, Professor Vijay Wakode prepared a questionnaire for survey for the students. A survey was conducted through these students. Marginal farmers who have less than one hectare of land were surveyed. A total of 400 farmers were surveyed and this survey was conducted for two years 2019-20 and 2020-21.

Objectives of the survey

- 1) To know the economic condition of marginal farmers in Chikhli taluka.
- 2) To know the sources of income of marginal farmers in Chikhli taluka.
- 3) To study the total income and total expenditure of marginal farmers in Chikhli taluka during 2019-20.
- 4) To study the total income and total expenditure of marginal farmers in Chikhli taluka during 2021.
- 5) To study the economic impact of covid-19 on marginal farmers in Chikhli taluka.

The above mentioned survey has been conducted in accordance with the above objective. On the basis of this survey, conclusions have been drawn and measures have been suggested.

Survey findings

- 1) The covid-19 has adversely affected the marginal farmers of Chikhli taluka.
- 2) Total income of marginal farmers in Chikhli taluka has decreased during covid-19.
- 3) During covid-19 the source of income of marginal farmers in Chikhli taluka has also reduced.
- 4) During covid-19, the economic situation of marginal farmers in Chikhli taluka has collapsed.
- 5) Marginal farmers of Chikhli taluka are having to live a very miserable life during covid-19.

Measures

After studying the financial impact of covid-19 on marginal farmers in Chikhli taluka, the following measures have been suggested.

- 1) The government should help the marginal farmers of Chikhli taluka.
- 2) The government should provide means of employment to the marginal farmers of Chikhli taluka.
- 3) The government should make efforts to increase the income of marginal farmers in Chikhli taluka.
- 4) Agricultural implements seeds should be provided free of charge by the government.
- 5) The government should implement various schemes for the marginal farmers of Chikhli taluka.

While studying the economic effects of covid-19 on the marginal farmers of Chikhali taluka, the principal of the college, Dr. Subhash Gavane sir, got valuable guidance, along with the help of Professor Dr. Dilip Mahajan, Head of the Department of Economics, Prof. Dr. Nagesh Gaikwad, Head of the Department of Political Science.

Prof. Vijay Wakode

(Survey Coordinator)

S.P.M.T.M. Art's and Commerce

College Chikhli Dist Buldhana.

S.P.M. Tatyasaheb Mahajan Arts & Commerce College, Chikhli**2020-2021**

Sr.No	Name Of Student	Class	Caste	Category	Phone No
1	Ku. Dipti Dinesh Wani	B.COM.2	Nathjogi	NT	7709567334
2	Mr. Gopal Prakash Gaware	B.COM.2	Dhangar	NTC	8308351412
3	Mr. Mohit Madan Kale	B.COM.2	Vanjari	NTD	9322314352
4	Ku. Ankita Kailas Waghmare	B.COM.2	Mali	OBC	9301604262
5	Ku. Ashvini Gajanan Mehetre	B.COM.2	Mali	OBC	9067943020
6	Ku. Chitradevi Santosh Shahane	B.COM.2	Sonar	OBC	9322849756
7	Ku. Durga Radheshyam Bulbule	B.COM.2	Kunbi	OBC	7249601009
8	Ku. Komal Vishnu Pandit	B.COM.2	Nhavi	OBC	9326774312
9	Ku. Maya Dipak Kharat	B.COM.2	Mali	OBC	8530653937
10	Ku. Megha Raju Mehetre	B.COM.2	Mali	OBC	9370729163
11	Ku. Neha Kailas Mulavakar	B.COM.2	Shimpi	OBC	8805907183
12	Ku. Pallavi Purushottam Bharad	B.COM.2	Mali	OBC	7498246143
13	Ku. Priti Gajanan Ghadge	B.COM.2	Kunbi	OBC	9579607983
14	Ku. Radha Rambhau Gatade	B.COM.2	Wani	OBC	7666161656
15	Ku. Sakshi Santosh Gaykwad	B.COM.2	Teli	OBC	8767667432
16	Ku. Sarla Subhash Thete	B.COM.2	Kunbi	OBC	9921348126
17	Ku. Siddheshvari Vitthal Theng	B.COM.2	Kunbi	OBC	7666967926
18	Ku. Urmila Ramdas Pendharkar	B.COM.2	Kumbhar	OBC	8975834392
19	Ku. Vaishnavi Vishnu Pandit	B.COM.2	Warik	OBC	7770879800
20	Ku. Vaishnavi Vitthal Jagtap	B.COM.2	Kunbi	OBC	9529833570
21	Mr. Abhishek Sanjay Jadhav	B.COM.2	Kunbi	OBC	8766866100
22	Mr. Aniket Rajesh Thombare	B.COM.2	Kunbi	OBC	9284958835
23	Mr. Bhavan Damodhar Gholap	B.COM.2	Mali	OBC	9146251161
24	Mr. Mangesh Uttam Kale	B.COM.2	Kunbi	OBC	7499709776
25	Mr. Santosh Prakash Keskar	B.COM.2	Kunbi	OBC	8830373519
26	Mr. Vaibhav Vithoba Lahudkar	B.COM.2	Kunbi	OBC	9022162363
27	Ku. Namrata Arvind Kulkarni	B.COM.2	Bramhan	OPEN	8552824547
28	Ku. Sayli Manoj Shrivastav	B.COM.2	Halwai	OPEN	8847760944
29	Mr. Yogesh Rameshwar. Solanki	B.COM.2	Deshmukh	OPEN	8766856940

30	Ku. Ashvini Ramesh Gawai	B.COM.2	Boudha	SC	9529034347
31	Ku. Diksha Keshav Gaware	B.COM.2	Bouddha	SC	7744872594
32	Ku. Komal Suresh Jadhao	B.COM.2	Mahar	SC	8554088843
33	Ku. Neha Ankush Salve	B.COM.2	Boudha	SC	7666087141
34	Ku. Pranjal Rajesh Jadhao	B.COM.2	Bouddha	SC	9527134116
35	Mr. Sakharam Yuvraj Thorat	B.COM.2	Nava-boudha	SC	9923812115
36	Mr. Akash Kashinath Devkar	B.COM.2	Koli Malhar	ST	8208213014
37	Ku. Pallavi Bhagwan Gadekar	B.COM.2	Rajput Bhamata	VJ	9503653100
38	Mr. Gokul Raju Rathod	B.COM.2	Banjara	VJ	7350775129

चिखली तालुक्यातील सीमांत शेतकऱ्यांवर कोरोनाचे झालेले आर्थिक परिणाम -
A Survey on an Impact of Covid-19 on Marginal farmers (सर्वेक्षण)
सर्वेक्षण अहवाल in Chikhli Taluka.

सर्वेक्षणाचा विषय -

चिखली तालुक्यातील सीमांत शेतकऱ्यांवर कोरोनाचे झालेले आर्थिक परिणाम : एक सर्वेक्षण डिसेंबर 2019 पासून संपूर्ण जगामध्ये covid-19 ने थैमान घातले आहे. जगातील संपूर्ण अर्थव्यवस्था कमी-अधिक प्रमाणात covid-19 ने प्रभावित झाल्या आहेत. भारतीय अर्थव्यवस्थेतील विविध क्षेत्रांवर देखील त्याचा परिणाम झाल्याचे दिसून येते. भारतात फेब्रुवारी 2020 पासून covid-19 ने थैमान घातले असून अजूनही त्याचा प्रभाव ओसरलेला दिसून येत नाही.

Covid-19 च्या अनुषंगाने चिखली तालुक्यातील सीमांत शेतकऱ्यांवर कोरोनाचे झालेले आर्थिक परिणाम या विषयाची सर्वेक्षणासाठी निवड करण्यात आली. द्वितीय वर्ष बी कॉम च्या चाळीस विद्यार्थ्यांनी दहा-दहा सीमांत शेतकऱ्यांचे सर्वेक्षण करून त्यांच्या आर्थिक परिस्थितीची माहिती करून घेतली. सर्वेक्षण प्रमुख प्रा. विजय वाकोडे व्यावसायिक अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख तथा सहयोगी प्राध्यापक यांनी सर्वेक्षण कर्त्या विद्यार्थ्यांना एक प्रश्नावली तयार करून दिली आणि त्यांच्या माध्यमातून सर्वेक्षण करण्यात आले. ज्या शेतकऱ्यांकडे अडीच एकर पेक्षा म्हणजेच एक हेक्टरपेक्षा कमी जमीन आहे अशा सीमांत शेतकऱ्यांचे सर्वेक्षण करण्यात आले. एकूण 400 शेतकऱ्यांचे सर्वेक्षण करण्यात आले असून हे सर्वेक्षण 2019 - 20 आणि 2020-21 या दोन वर्षांसाठी करण्यात आले आहे.

सर्वेक्षणाचे उद्देश

चिखली तालुक्यातील सीमांत शेतकऱ्यांवर covid-19 झालेल्या आर्थिक परिणामाचे अध्ययन या सर्वेक्षणाचे प्रमुख उद्देश खालीलप्रमाणे ठरविण्यात आले होते.

- 1) चिखली तालुक्यातील सीमांत शेतकऱ्यांची आर्थिक परिस्थिती जाणून घेणे.
 - 2) चिखली तालुक्यातील सीमांत शेतकऱ्यांच्या उत्पन्नाचे स्रोत जाणून घेणे.
 - 3) चिखली तालुक्यातील सीमांत शेतकऱ्यांचे 2019 - 20 या काळातील एकूण उत्पन्न आणि एकूण खर्चाचा अभ्यास करणे.
 - 4) चिखली तालुक्यातील सीमांत शेतकऱ्यांच्या 2021 या काळातील एकूण उत्पन्न आणि एकूण खर्चाचा अभ्यास करणे.
 - 5) चिखली तालुक्यातील सीमांत शेतकऱ्यांवर covid-19 च्या काळात झालेल्या आर्थिक परिणामांचे अध्ययन करणे.
- वरील उद्देशाच्या अनुषंगाने सदर सर्वेक्षण करण्यात आले आहे. या सर्वेक्षणाच्या आधारे निष्कर्ष काढून त्यावर उपाययोजना सुचविण्यात आले आहेत.

सर्वेक्षणाचे निष्कर्ष

चिखली तालुक्यातील सीमांत शेतकऱ्यांवर covid-19 च्या झालेल्या आर्थिक परिणामाचे अध्ययन केल्यानंतर खालील प्रकारचे निष्कर्ष निघाले आहेत.

- 1) covid-19 चा चिखली तालुक्यातील सीमांत शेतकऱ्यांवर प्रतिकूल परिणाम झाला आहे.
- 2) covid-19 च्या काळात चिखली तालुक्यातील सीमांत शेतकऱ्यांचे एकूण उत्पन्न कमी झाले आहे.
- 3) covid-19 च्या काळात चिखली तालुक्यातील सीमांत शेतकऱ्यांचे उत्पन्नाचे स्रोत देखील कमी झाले आहेत.
- 4) covid-19 च्या काळात चिखली तालुक्यातील सीमांत शेतकऱ्यांची आर्थिक परिस्थिती कोलमडली आहे.
- 5) covid-19 च्या काळात चिखली तालुक्यातील सीमांत शेतकऱ्यांना अतिशय हलाखीचे जीवन जगावे लागत आहे.

उपाययोजना

चिखली तालुक्यातील सीमांत शेतकऱ्यांवर covid-19 च्या झालेल्या आर्थिक परिणामांचे अध्ययन केल्यानंतर खालील प्रकारच्या उपाययोजना सुचविण्यात आले आहेत.

- 1) चिखली तालुक्यातील सीमांत शेतकऱ्यांना शासनाने भरघोस मदत करावी.
- 2) चिखली तालुक्यातील सीमांत शेतकऱ्यांना शासनाने रोजगाराचे साधन उपलब्ध करून द्यावे.
- 3) चिखली तालुक्यातील सीमांत शेतकऱ्यांच्या उत्पन्नात वाढ होण्यासाठी शासनाने प्रयत्न करावेत.
- 4) शेतीसाठी लागणारी अवजारे बी-बियाणे शासनाकडून निशुल्क स्वरूपात उपलब्ध करून द्यावीत.
- 5) चिखली तालुक्यातील सीमांत शेतकऱ्यांसाठी शासनाने विविध प्रकारच्या योजना राबवाव्यात.

चिखली तालुक्यातील सीमांत शेतकऱ्यांवर covid-19 च्या झालेल्या आर्थिक परिणामाचे अध्ययन हे सर्वेक्षण करताना महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. सुभाष गव्हाणे सर यांचे मोलाचे मार्गदर्शन लाभले सोबतच महाविद्यालयातील अर्थशास्त्र विभागाचे विभाग प्रमुख प्रा. डॉ. दिलीप महाजन, राज्यशास्त्र विषयाचे विभाग प्रमुख प्रा. डॉ. नागेश-गायकवाड यांनी मदत केली.

(प्रा. डॉ. विजय कुंडलिक वाकोडे)
सर्वेक्षण प्रमुख.

चिखली तालुक्यातील सीमांत शेतकऱ्यांवर कोरोनाचे झालेले आर्थिक परिणाम - एक सर्वेक्षण

A Survey on an Impact of Covid-19 on Marginal Farmers in Chikhli Taluka

- ❖ सदर सर्वेक्षण हे १ हेक्टर (२ एकर) पेक्षा कमी जमीन असलेल्या शेतकऱ्यांसाठी आहे.
- ❖ शेतकऱ्यांने भरलेली माहिती पूर्णतः गोपनीय ठेवण्यात येईल.
- ❖ या माहितीचा उपयोग केवळ संशोधनासाठी करण्यात येईल.
- ❖ सदर सर्वेक्षण हे २०१९-२० आणि २०२०-२१ या वर्षांसाठीचे आहे.
- ❖ सर्वेक्षणकर्ता विद्यार्थ्यांचे नांव :- कु. न. म. त. उ. र. वि. कु. त. क. णी

वर्ग :- B. (A) III
SRM-5

अ.क्र.	सर्वेक्षण प्रश्न	शेतकऱ्यांनी दिलेले उत्तर
१	सीमांत शेतकऱ्यांचे नाव व पत्ता	श्री. सुभाष सुरधोलाम कुलकर्णी श्रीकृष्ण नगर, पिंपळगाव
२	मोबाईल नंबर	9970097186
३	वय	42 वर्षे
४	कुटुंबातील एकूण सदस्य संख्या	4
५	शेतते काम करणाऱ्या सदस्यांची संख्या	
६	शेतजमिनांचा आकार (एकरमध्ये)	2.5 एकर
७	कुटुंबातील नोकरीवर असलेल्या सदस्यांची संख्या	1
८	शेतमध्य घेण्यात येणारा पिक	खरीप हंगाम - सोयाबीन / रब्बी हंगाम - हरभरा
९	कोरोनाच्या अगोदरच्या वर्षात (२०१९-२०) शेतोपासून मिळालेले एकूण उत्पन्न	50,000
१०	कोरोनाच्या अगोदरच्या वर्षात शेतोवर झालेला एकूण खर्च	30,000
११	कोरोनाच्या वर्षात शेतोपासून मिळालेले निव्वळ उत्पन्न	20,000
१२	कोरोनाच्या अगोदरच्या वर्षात (२०२०-२१) शेतोपासून मिळालेले एकूण उत्पन्न	52,000
१३	कोरोनाच्या अगोदरच्या वर्षात शेतोवर झालेला एकूण खर्च	32,000
१४	कोरोनाच्या वर्षात शेतोपासून मिळालेले निव्वळ उत्पन्न	20,000
१५	कोरोना काळात आपली आर्थिक परिस्थिती विस्कटली काय ?	होय - - नाही -
१६	कोरोनाचा आपल्यावर प्रतिकूल आर्थिक परिणाम झाला आहे काय ?	होय - होय नाही -

दिनांक :-

(प्रा. विजय कुंडलीक वाकोडे)

सर्वेक्षण प्रमुख,

सहयोगी प्राध्यापक तथा व्यावसायिक अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख,
शि.प्र.मं.तात्यासाहेब महाजन कला व वाणिज्य महाविद्यालय,
चिखली, जि. मुलहाणा

S.P.M.T.M. Arts & Commerce College,

CHIKHLI - Dist. Buldana.

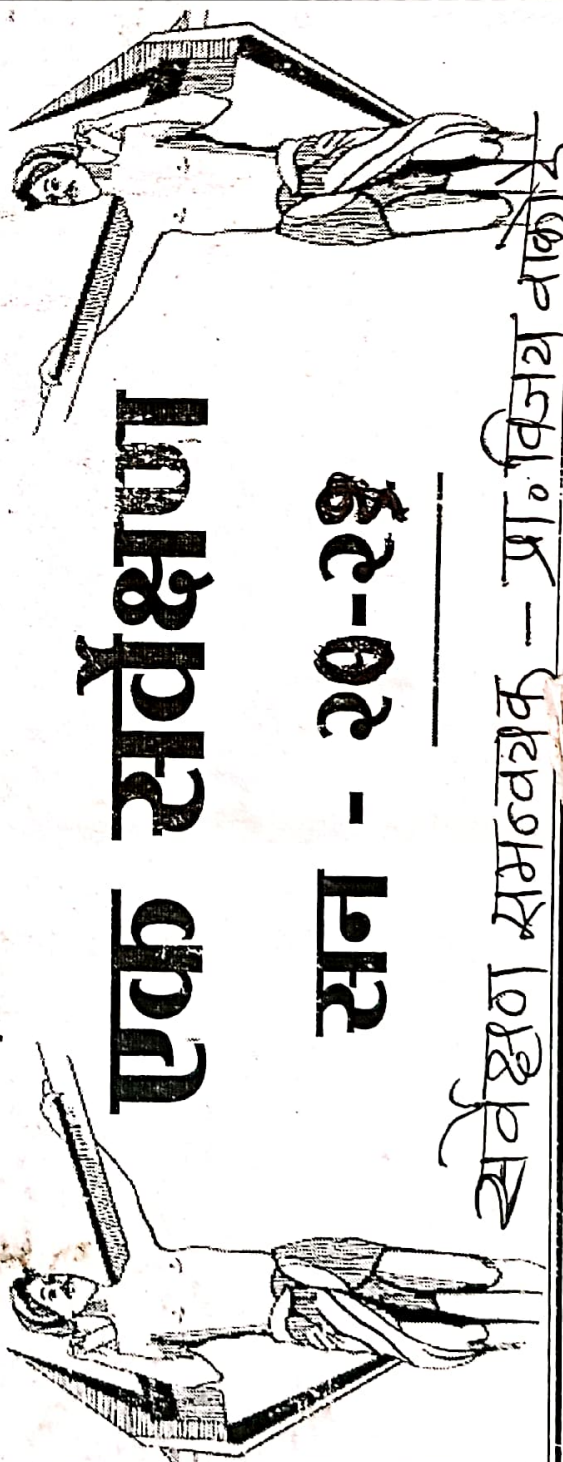
विद्यार्थी ताल्युपस्थापी

सीमांत शेतक-शिकार

कोरोनाचे झालेले

आर्थिक परिणाम

एक अर्पक्ष

अन - २०-२१

अर्पक्षण समव्ययक - प्रा. विजय वाका